

LUNDS
UNIVERSITET

Socialarbetaren i blickfånget

En intervjustudie om hur socialarbeters yrkesroll skapas, formas och påverkas av samhällsdebatten och den rådande politiken

Victoria Mattiasson & Tindra Waldenström

Kandidatuppsats SOPB63

VT26

Ord: 12 918

Handledare: Fay Lundh Nilsson

Abstract

Authors: Victoria Mattiasson & Tindra Waldenström

Title: Social workers in the spotlight: An interview study on how the professional role of social workers is created, shaped and affected by public debates and current politics.

Supervisor: Fay Lundh Nilsson

Assessor: Lars Harrysson

The purpose of this study is to deepen the understanding of the social worker's professional role and practice in relation to public debate and politics, with a focus on three distinct themes: *The influence of public debate on the professional role and its consequences*, *Political unawareness and its consequences for the professional role* and *The influence of public debate on service users*. In order to collect the relevant material, we have used semi-structured interviews with six different social workers in different fields. We have used discourse analysis as a theory. By analyzing the empirical material from the interviews, grounded in previous research and the theoretical framework, we reached certain conclusions. The results of this study showed that public debate and politics play a big part in the social worker's professional role and practice. Challenges arise when the negative discourse adversely affects service users' willingness to cooperate and social workers' motivation in their professional practice.

Keywords: Discourse analysis, social workers, professional role, public debate, social construction, politics

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning	2
1. Introduktion.....	2
1.1 Problemformulering	3
1.2 Syfte och frågeställning.....	4
1.3 Begrepp	4
2. Forskningsläget	5
2.1 Urval och litteratursökning.....	5
2.2 Socialarbetarens professionella identitet	6
2.3 Allmänhetens bild av socialarbetare	7
2.4 Att delta i samhällsdebatten och politiken	8
3. Teoretiskt ramverk	9
3.1 Diskursanalys	10
3.1.1 Konstruktionism	10
3.1.2 Kritisk diskursanalys	12
3.1.3 Makt.....	13
4. Metod	13
4.1 Val av metod	13
4.1.1 Metodologisk ansats	13
4.1.2 Datainsamlingsmetod	13
4.1.3 Analysmetod och kodning	13
4.2 Urvalsprocess	13
4.3 Tillförlitlighet.....	13
4.4 Forskningsetiska överväganden	13
4.4.1 Etiska dilemman	13
4.4.2 Forskningsetik och forskaretik	13
5. Resultat & analys	13
5.1 Samhällsdebattens makt över yrkesrollen och dess konsekvenser.....	13
5.2 Politikens okunskap och konsekvenser för yrkesrollen	13
5.3 Samhällsdebattens påverkan på brukare	13
Slutdiskussion	13

Referenslista.....	13
Bilagor.....	13

1. Introduktion

1.1 Problemformulering

Under de senaste åren har flera kriser i världen uppstått. Krig, ekonomisk instabilitet, klimatförändringar och politisk polarisering är ämnen som har genomsyrat såväl nyheterna som vardagsdiskursen. Politiken och samhällsdebatten står i centrum för vad som berör samhället och dess individer. I Sverige pågår det i skrivande stund valkampanjer och partiledardebatter då det i år 2026 är valår. Det är dessutom ett välkänt faktum att det sociala arbetet präglas av politiken och samhällsdebatten.

Sommaren år 2025 infördes den nya socialtjänstlagen i Sverige, vilket var första gången socialtjänstlagen ändrades på över 40 år. En av de förändringar som skett i lagen innefattar insats utan behovsprövning med syftet att kunna erbjuda stöd snabbt och därmed sänka tröskeln för att få stöd av socialtjänsten (2 kap. 4§ SoL). All verksamhet inom socialtjänsten ska dessutom bedrivas i enlighet med beprövad erfarenhet och vetenskap (5 kap. 1§ SoL). Socialnämnden arbetar för att förebygga och motverka brottslighet i allmänhet (6 kap. 8§ SoL). Samt särskilt arbeta för och ta initiativ till att förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga (18 kap. 4§ SoL).

Det finns inom socialtjänstlagen ett särskilt fokus på att förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga. Samtidigt beslutade regeringen att gå vidare med propositionen *Frihetsberövande påföljder för barn och unga*, den innebär att i de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas kan individer under 18 år dömas till fängelse istället för till sluten ungdomsvård (Prop. 2025/26:132). Den nya socialtjänstlagen innebär också att det måste byggas på evidensbaserad praktik och beprövad forskning (5 kap. 1§ SoL). Denna proposition har enligt forskning visat sig inte vara effektiv men propositionen har ändå drivits igenom (Sjöberg, 2025). Propositionen som förväntas implementeras den 1 juli 2026 har också väckt stora reaktioner i samhället. Demonstrationer har hållits över hela Sverige där hundratals människor samlats för att visa sitt missnöje (Salomonsson, 2026). I samhällsdebatten är tonårsutvisningar också ett aktuellt ämne. År 2025 utvisades 92 ungdomar som har familj i

Sverige och även växt upp i Sverige, detta har resulterat i stora demonstrationer runtom i landet (Rapp & Kazmierska, 2026).

Vi menar att det uppstår en spänning mellan den rådande politiken och socialtjänstens professionella uppdrag samtidigt som en växande samhällskritik påverkar opinionsbildningen inom socialt arbete i Sverige. Mitt i denna paradox står socialsekreterare och vi ska i denna studie undersöka hur socialarbetarens yrkesroll påverkas av politiken och samhällsdebatten.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med vår studie är att fördjupa förståelsen kring socialarbetarens yrkesroll och yrkesutövning i förhållande till samhällsdebatten och politiken.

Studiens frågeställningar lyder:

1. Hur ser socialarbetare på sättet deras yrkesroll beskrivs i samhällsdebatten och politiken?
2. Hur påverkar samhällsdebatten och politiken socialarbetarens yrkesroll och yrkesutövning?

1.3 Begrepp

Med begreppet samhällsdebatten syftar vi på debatter i både traditionell och digital media kopplat till socialtjänsten och socialarbetarens yrkesroll. Begreppet omfattar också den rådande politiken, nya lagar och lagändringar som påverkar socialtjänsten och socialarbetarens yrkesroll. Med politiken menar vi den rådande regeringens arbete, vilket innefattar regeringens lagförslag och nya stiftade lagar såsom den nya socialtjänstlagen som implementerades sommaren 2025. Begreppen samhällsdebatten och politiken går delvis in i varandra men vi har valt att separera dessa för att genomföra en djupare analys. Socialarbetarens yrkesroll har vi valt att definiera som en sammanvävning av de normer och förväntningar som finns kopplat till yrket som socialarbetare och vem man vill vara i sin yrkesroll.

2. Forskningsläget

2.1 Urval och litteratursökning

Detta kapitel ger en systematisk översikt över tidigare forskning om socialarbetarens yrkesroll samt vilken betydelse samhällsdebatten har för att forma denna. Tidigare forskning belyser också socialarbetarens eget utrymme och agerande i den offentliga debatten. Litteraturen har identifierats genom sökningar i vetenskapliga databaser som Lund universitets söktjänst och Diva. Detta utifrån kombinationer av sökord relaterade till socialarbetarens yrkesroll i samhällsdebatten. Urvalet består av peer-reviewed kvalitativa studier. För att bredda förståelsen inkluderar detta kapitel även internationella studier. När vi sökte artiklar med hjälp av sökordet “diskursanalys” fanns det få publikationer vi ansåg vara relevanta. Begreppet användes mycket enligt de artiklar vi fann inom lingvistik och artiklar där diskursanalys användes som en metod inom området lingvistik. Vi behövde därför utöka vår sökning till artiklar och studier som var kopplade till begreppen vi använder oss av i våra frågeställningar, detta för att finna artiklar med en direkt koppling till socialt arbete. Den debatt som förs kring socialarbetare och dess yrkesroll har alltid präglats av samhällsdebatten och politiken. Det har med tiden blivit allt mer angeläget att socialarbetaren tar en aktiv plats i samhällsdebatten (Jönsson, 2019b, s. 1396). För att synliggöra återkommande mönster och centrala aspekter i den granskade litteraturen har vi tematiserat underlaget. Det är ett antal övergripande teman som identifierats som belyser socialarbetaren och dess yrkesroll kopplat till samhällsdebatten. De teman som synliggjorts är: socialarbetarens professionella identitet, allmänhetens bild av socialarbetare och att delta i samhällsdebatten och politiken.

Under litteratursökningen blev vi uppmärksammade på att det finns relativt lite forskning kring hur samhällsdebatten och den rådande politiken påverkar socialarbetarens yrkesroll. Vi försökte därför hitta forskning som på något sätt hade en relevans för vårt arbete. Eftersom vårt arbete har ett fokus på socialarbetarens yrkesroll har tidigare forskning med fokus på professionell identitet identifierats och använts. Forskning kring allmänhetens bild av socialarbetare, samt att som socialarbetare delta i debatter och inom politiken är två andra teman vi identifierat inom tidigare forskning.

2.2 Socialarbetarens professionella identitet

Den professionella identiteten hör ihop med socialarbetarens yrkesroll. Jönsson (2019, s. 218) beskriver hur nyliberalismen har resulterat i att socialt arbete börjar handla om effektivisering. Hon menar att sitta bakom sitt kontorsbord och enbart följa manualer får socialarbetare att känna sig som programmerade maskiner. Detta har också lett socialarbetare bort från kärnan i socialt arbete, att arbeta med och möta människor. Dilemmat mellan den nya politiken och den förväntade yrkesrollen har resulterat i rollkonflikter (Jönsson, 2019, s. 222). Socialarbetare yttrar också en stark oro för sin professionella identitet. I studien beskriver deltagarna, som alla är socialarbetare, att de valt yrket på grund av solidariteten yrket medför men att det nu har förändrats. Den växande rationalismen, standardiseringen och individualiseringen av socialt arbete har ersatt det strukturella och holistiska perspektivet man haft när man arbetat med människor i social utsatthet (ibid.). Jönsson (ibid.) uttrycker hur socialarbetare tycks befinna sig i ett tillstånd av osäkerhet präglad av paradoxer och dilemman rörande rollkonflikter och identifikation i det nuvarande nyliberala organisationslandskapet och under den politiska nyliberala ideologins hegemoni.

En annan aspekt av den professionella identiteten speglas i hur allmänheten ser på en profession. Legood et al. (2016, s. 1873) beskriver hur den enskilde socialarbetaren påverkas positivt när socialt arbete uppfattas som ett uppskattat yrke. Att identifiera sig med sin profession är viktigt för att skapa mening i sitt arbete. När yrket som socialarbetare får en negativ uppfattning av allmänheten så hotar det självsäkerheten främst hos de som starkt identifierar sig med sin profession. Den rådande politiken och politiker spelar en stor roll i hur socialarbetarens yrkesroll uppfattas, detta beror på den påverkan som de har på allmänhetens attityd (Legood et al., 2016, s. 1880).

Det är dock inte alla socialarbetare som vill identifiera sig med sin yrkesroll, utan väljer att dölja sin identitet genom att exempelvis omformulera sin yrkesidentitet, för att undvika termen socialarbetare. Dessa sätt har dock en negativ effekt enligt deltagarna då man borde vara stolt över det man gör, vilket kan leda till att man blir osäker i sin professionella identitet (Legood et al., 2016, s. 1882).

2.3 Allmänhetens bild av socialarbetare

Den negativa diskursen kring socialarbetare har enligt Legood et al. (2016, s. 1881) gjort att socialarbetarens yrkesutövning påverkats. Detta har resulterat i att socialarbetare har i åtanke den kritik som samhällsdebatten framfört mot socialarbetare när de utövar sitt yrke, de vill göra sitt allra bästa för att utöva sitt yrke på motsatt sätt. Det har också varit särskilt viktigt att hålla det man säger när man sagt att man ska göra något (ibid.). Vissa socialarbetare tog sig nöjet av att ha överträffat den förutfattade meningen och såg det som en utmaning. Dessa socialarbetare försökte aktivt korrigera missuppfattningar genom handlingar som utstrålade professionalism och omsorg som allmänheten inte ansåg vara typisk för yrket. Detta kan bidra till att minska klyftan mellan hur den enskilda socialarbetaren är och vad som uppfattas som socialarbetarens profession i stort (ibid.).

Alla deltagare kände en viss acceptans till allmänhetens negativa bild av socialarbetare och kunde fortsätta jobba trots det (Legood et al., 2016, s. 1882). För vissa handlade det om att acceptera att de inte kan kontrollera vad allmänheten känner eller tycker och för andra var det en tolkning av yrkesrollen som nödvändig men aldrig uppskattad. Dessa sätt att hantera den negativa bilden allmänheten har hjälpt socialarbetare att fokusera på självbevarelsen och försäkra sin egen känsla av mening och betydelse i samhället (Legood et al., 2016, s. 1882). Det fanns också en acceptans i att det är en tuff arbetsmiljö och därmed får man vara tuff för att överleva. Socialarbetare rapporterade dock också känslor av hot och nödvändigheten att vara vaksam i kontakten med allmänhet och brukare (Legood et al., 2016, s. 1881). De beskrev en rädsla för att göra fel och hamna i centrum av ett seriöst fall eller utredning där risken var att bli offentligt uthängd. De uttryckte att de inte ville hamna i tidningarna för när något går fel i en myndighetsutövning så riskerar det att hamna överallt (Ibid.).

En positiv marknadsföring av socialarbetare som profession är något som deltagarna menar hade kunnat påverka allmänhetens uppfattning om professionen i en positiv riktning enligt Legood et al. (2016, s. 1883). Vissa föreslog att socionomutbildningen och liknande hade kunnat marknadsföra yrket för att höja professionens status, något som säger att socialarbetare gör skillnad. Men det var tydligt under intervjuernas gång att en positiv marknadsföring på nationell nivå var ouppnåelig. Lokala insatser och mötet med brukare,

ansikte mot ansikte, i vardagen var något som man påpekade kunde påverka allmänhetens uppfattning om professionen i en positiv riktning.

Många deltagare uttryckte att mer tillit och positiv inställning från politiker skulle kunna vara av en stor betydelse för hur professionen uppfattas av allmänheten (Legood et al., 2016, s. 1884). Detta skulle kunna leda till en mer positiv diskurs som hade kunnat ge bränsle till olika sorters informationskanaler. Majoriteten av deltagarna ansåg att bara få uppleva en positiv historia från media om professionen skulle vara uppskattat och okaraktäristiskt med tanke på den nuvarande bilden som media har. Andra menade att ändra allmänhetens uppfattning via media skulle vara en uppförsbacke då media inte vill publicera positiva eller lyckade historier som sätter professionen i gott ljus (ibid.).

2.4 Att delta i samhällsdebatten och politiken

Det är relativt få socialarbetare som är aktiva deltagare i den offentliga debatten inom sitt fält i traditionell media. Jönsson (2019b, s. 1396) menar att det är viktigt för socialarbetare att göra sig synliga i traditionella media. En socialarbetare som skriver en insändare som beskriver den positiva aspekten av socialt arbete bidrar med en alternativ diskurs. Genom att delta i samhällsdebatten har socialarbetare möjligheten att bryta tystnaden och börja dela sin expertis. Tidigare forskning visar också att i en granskning av två socialpolitiska podcasts där avsikten var att skapa utrymme för socialarbetare att enklare delta i samhällsdebatten, var enbart 5,9 procent av deltagarna yrkesverksamma socialarbetare (Lundälv, 2019a, s. 372). Digital media, till exempel podcasts och sociala medier, skapar en möjlighet för kunskapsutbyte samt att sprida nyheter inom ny forskning och behandlingsarbetet (Lundälv, 2019a, s. 364). I de fall där socialarbetare skriver kritiska debattartiklar för att delta i opinionsbildningen berättar de att lokalpolitiker kan bli missnöjda, de säger även att de som blir mest missnöjda med engagemanget är vanligtvis lokalpolitiker (Lundälv, 2019b, s. 1408).

Socialarbetare som värdesätter social rättvisa och mänskliga rättigheter har ett etiskt ansvar att delta i samhällslivet, genom att till exempel förespråka medmänskliga ledare och en konstruktiv socialpolitik (Rome & Hoechstetter, 2010, s. 108). Enligt studien (Rome &

Hoechstetter, 2010, s. 118) är de som är anställda på universitet och institutioner de som är mest deltagande. Det är en låg nivå av deltagande bland socialarbetare inom äldreomsorg, kriminalvård och missbruksvård alltså miljöer där flest upplever systemfel och ofta är i behov av politiska åtgärder (Rome & Hoechstetter, 2010, s. 118). När man betraktar de olika sätt som en socialarbetare kan engagera sig i den politiska processen framträder ett tydligt mönster. Deltagandet kan beskrivas som mer passivt än aktivt. Det aktiva som socialarbetare gör för att engagera sig i den politiska processen är det som kräver minst ansträngning. Det kan vara att hålla sig uppdaterad i nyheterna, ha koll på vilka som är ens folkvalda representanter, följa lagstiftningsprocesser, dela politiska åsikter med andra och diskutera policyfrågor med vänner och kollegor (Rome & Hoechstetter, 2010, s. 118). Minst hälften av respondenterna uppgav att de ägnar sig åt dessa aktiviteter 'ofta' eller 'alltid'.

3. Teoretiskt ramverk

Diskursanalys har sin teoretiska grund i Foucaults arbete men har genom tiden utvecklats och blivit ett brett begrepp. Vi har valt diskursanalys då syftet är att synliggöra de bakomliggande maktstrukturerna och samhällsliga diskurserna som formar socialarbetarens professionella yrkesroll.

Inom diskursanalys är teori och metod sammanlänkade (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 10). Det är som en paketslösning med inslag av både teori och metod. I denna studie används diskursanalys som ett teoretiskt ramverk snarare än en textanalytisk metod. Vi genomför alltså inte en diskursiv analys av vår empiri. Det finns en gränsdragning mellan diskursanalys som teori och metod som ofta är flytande, detta då teoretiska antaganden om språk och makt direkt överlappar med hur material kan tolkas. I denna studie har bearbetningen och analys av intervjumaterialet utförs med en annan kvalitativ analysmetod, tematisk analys. Diskursanalysen fungerar som en teoretisk lins för att förstå mönster, antaganden, maktrelationer och social reproduktion. Winther Jørgensen & Phillips (ibid.) beskriver att man väl kan skapa sitt eget paket genom att kombinera element från flera olika diskursanalytiska perspektiv. Det är detta som vi valt att göra i studien. Genom att plocka ut olika begrepp använder vi sedan dessa för att analysera vår empiri. Vi har valt ut begreppen konstruktionism, kritisk diskursanalys och makt.

3.1 Diskursanalys

Foucault (1969, s. 48–49) beskriver diskurs som något mer än enbart grupper av tecken eller ord. Han menar att diskurs är en praktik som systematiskt formar de objekt man talar om. Den diskursiva praktiken framträder när den strama kopplingen mellan ord och ting lossnar, det är då en rad regler uppenbarar sig och det är det som är en analys av diskursen (Foucault, 1969, s. 48–49). Dessa diskursiva regler definierar varken den konkreta existensen av verkligheten eller den korrekta användningen av orden utan ordnandet av dess objekt (Foucault, 1969, s. 49). Ordningen av dess objekt innebär de dolda principer som bestämmer hur fenomen kategoriseras, definieras och ges mening. Foucault (1969, s. 49) menar att diskurs såklart innefattar tecken, språk och tal men att det finns mer än dessa teckens uppenbara syfte. Det är detta *mer* som han vill avslöja och beskriva.

Diskursanalys utgår från en konstruktionistisk världsbild. Det bygger på att den sociala verkligheten och att vår kunskap om världen skapas av människor (Svensson, 2019, s. 36). Diskursivt handlande är en form av socialt handlande som styr hur vi bygger upp och uppfattar vår omvärld. Detta innebär att hur vi pratar och tänker påverkar hur vi uppfattar omvärlden (Lundin 2008, s. 98). Alltså skapas och upprätthålls vår uppfattning av omvärlden genom social interaktion. Det är även i sociala interaktioner vi både bygger upp gemensamma sanningar och kämpar om vad som är sant och falskt (ibid., s. 99). Diskursanalys kan beskrivas som ett sätt att förstå och studera språkanvändning samt dess effekter på samhälle, människor och deras relationer (Svensson, 2019, s. 16). Detta innebär att kunskap inte betyder faktiskt fakta eller det som konkret är sant utan det som förhandlas och redovisas som om det vore sant (Hagren & Westberg, 2024, s. 19–20).

3.1.1 Konstruktionism

Diskursanalys utgår från att världen är konstruktionistisk. Den enda värld som existerar för oss är hur vi uppfattar den och det finns inget sätt att ta sig förbi våra upplevelser (Svensson, 2019, s. 36). I all väsentlighet lever människor sitt liv genom sina upplevelser. Våra upplevelser av världen och oss själva begränsas och möjliggörs av de föreställningsramar som existerar i ett visst socialt sammanhang vid en viss tidpunkt, vi kan alltså inte tänka eller tala utanför dessa ramar (Svensson, 2019, s. 36). Inom konstruktionismen är dessa föreställningsramar inte universella eller statiska utan de är resultat av språkbruk av olika slag (Svensson, 2019, s. 37). Alltså är de konstruerade. Föreställningsramarna kommer till konkret uttryck i texter av olika slag till exempel i form av etablerad kunskap i skola, myndighetsdokument, populärkultur och media. Vi människor bidrar sedan till att reproducera föreställningar, vardagskunskap, vetenskaplig kunskap, fakta, normer och vanor när vi använder oss av språket (Svensson, 2019, s. 37). Det är just dessa reproduktioner som vi upplever och är samhällets stabilitet och objektivitet. Den sociala verkligheten är en produkt av människor och deras språkanvändning (ibid.).

Det är viktigt att förmedla att konstruktionism inte är någonting som förnekar faktum att människor *faktiskt* gör något eller att något *faktiskt* händer. Till exempel kan en cancertumör

leda till att en människa går bort, det kan inte en kulturell föreställning (Svensson, 2019, s. 37). Men betydelsen av cancer och döden är konstruerad av oss människor. Är cancer något som tillhör kroppen eller invaderar den kroppen? Är döden något man sörjer eller firar? Är sjukdom en svaghet eller styrka? Svaren på dessa frågor konstrueras av människor vilket i sin tur påverkar hur människor upplever och hanterar sjukdomstillståndet (Svensson, 2019, s. 38). Svaren leder också till konkreta konsekvenser för hur cancerforskning organiseras och finansieras. Om den dominerande föreställningen idag vore att cancer är omöjlig att bekämpa så skulle inte finansieringen av cancer varit lika omfattande. Inte heller skulle cancervården organiseras som den görs idag om den etablerade sanningen var att cancer är en gåva från Gud som människor inte ska inter文enera i (Svensson, 2019, s. 38).

För att förstå detta i en mer konkret koppling till socialt arbete har vi formulerat ett annat exempel. Att en människa saknar försörjning är ett faktiskt tillstånd. Det är en verklighet i ett samhälle där pengar krävs för att täcka grundläggande behov som mat och husrum. Men betydelsen av att vara en person i behov av försörjningsstöd, bidragstagare, är en social konstruktion skapat av oss människor. Synen på fattigdom och försörjningsstöd skapar i sin tur konkreta konsekvenser för hur socialtjänsten i Sverige organiseras, styrs och finansieras. Om den dominerande föreställningen istället hade varit att en person utan pengar är en "fri varelse" skulle samhällets myndigheter som till exempel ekonomiskt bistånd inte organiseras som det görs i Sverige idag. I andra länder och kulturer, till exempel där munkar som avsäger sig ägodelar betraktas som fria snarare än bidragstagare, ser betydelsen av och organisering kring ekonomisk försörjning helt annorlunda ut.

Föreställningar om världen har konkreta effekter som gör att dessa föreställningar i någon mening blir sanna när vi tar dem på allvar och låter dem strukturera och organisera våra liv.

3.1.2 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är kritisk i den bemärkelsen att spårbruket motiveras med syftet att belysa språkets roll i skapandet och återskapandet av ojämlikhet och orättvisor i samhället (Svensson, 2019, s. 54). Uppgiften inom kritisk diskursanalys är att identifiera och analysera misstänkta exempel på förtryck, orättfärdigade begränsningar av människan och illegitimt

maktutövande. Det är ett sätt att studera samband mellan språk och makt i relation till olika sociala och politiska fenomen (Hagren & Westberg, 2024, s. 15). Språkbruk producerar identiteter, relationer och kunskap samt föreställningssystem (Svensson, 2019, s. 55). Konkret språkbruk på mikronivå och maktutövning i samhället står i fokus. Kritisk diskursanalys har som uppgift att avslöja språkbrukets dolda ideologi, dessa ideologiska föreställningar kommer i uttryck genom språket genom normalisering och naturalisering. Normalisering är att en viss representation får så stort genomslag att den allmänt uppfattas som en norm (Svensson, 2019, s. 55). Detta betyder också att avvikelser från denna norm uppfattas som onaturlig. Naturalisering innebär att något allmänt uppfattas som ett naturligt fenomen vilket gör det svårförändrat, till exempel vad som är *kvinnligt* är något som utsätts för naturaliseringsuttryck (Svensson, 2019, s. 55). Den ideologiska föreställningen kommer också i uttryck genom kommunikation, den representerar olika aspekter av verkligheten (Hagren & Westberg, 2024, s. 18–19). Om man till exempel behöver hjälp i sitt föräldraskap så kommer man få olika sorters hjälp beroende på vart man vänder sig till som ger skild kunskap (Hagren & Westberg, 2024, s. 18). Att vända sig till ett sjukhus ger ett utlåtande från en sjukvårdare som ger råd utifrån beprövad kunskap, ett familjeforum kommer att ge råd utifrån sina egna erfarenheter och kunskaper och en barnavårdscentral ger en tips och råd utifrån barnmorskors egen utbildning och generation. Olika aktörer kommunicerar alltså olika kunskap som syftar till att påverka hur människor ska agera när de är förälder och praktiserar föräldraskap (Hagren & Westberg, 2024, s. 18).

3.1.3 Makt

Begreppet makt är tätt sammanlänkat med diskursbegreppet. Dess syfte är att belysa hur kommunikation som representerar och förhandlar kunskap om verkligheten ger upphov till relationer som kan präglas av kontroll och ömsesidig påverkan (Hagren & Westberg, 2024, s. 20). Förståelsen av makt och diskurs är något som formulerats av Foucault. Han menar att makt inte är något som uppstår i vissa situationer eller som vissa personer eller institutioner bara *har*. Makt bör istället betraktas som ett närvarande nätverk av relationer, där alla människor ingår (Hagren & Westberg, 2024, s. 20). Att ha tillgång till och kontroll över den diskurs som är legitim och betraktad som relevant i ett visst sammanhang är vad makt innebär. Makt är något vi människor *gör* när vi kommunicerar om verkligheten med varandra (Hagren & Westberg, 2024, s. 20). Det är en produktiv kraft som kan studeras när vi

undersöker hur diskurser representeras, förhandlar och förändras genom kommunikation. En person som har möjlighet att förmedla en viss diskurs och få andra att acceptera, får makt att påverka andra (Hagren & Westberg, 2024, s. 20). Den som redan har stor makt att påverka andra har också en bättre förutsättning att förmedla en viss diskurs som giltig. Diskurser framträder som upprepande kommunikativa utsagor om verkligheten över en tid (Hagren & Westberg, 2024, s. 21). När man ska undersöka diskurser och makt behöver man vara medveten om att fenomenet rör sig över såväl tid som rum.

För att förtydliga detta kan vi ta upp ett exempel gällande nationell identitet. Diskurser om nationell identitet och svenskhet utövar makt genom att tillskriva människor olika möjligheter och villkor att agera som svensk medborgare. Diskurser om "svenskhet" är något som har vuxit fram historiskt utifrån hur "svenska" människor representeras och relateras till "andra" människor (Hagren & Westberg, 2024, s. 22). Ett sådant mönster som kan upprepas i skrift, tal och bild är att den typiska svensken är vit och återhållsam. Denna diskurs om vad svenskhet är och vad det innebär att vara svensk kan användas för att dela in människor i grupper av svenskar och icke-svenskar, vilket i sin tur kan ligga till grund för hierarkiska maktrelationer (Hagren & Westberg, 2024, s. 22). Denna diskurs om svenskhet kan alltså utöva makt genom att skapa möjligheter och begränsningar för individer och grupper. Samtidigt kan denna diskurs och de maktrelationer som den är bekräftad med också förändras när aktörer formulerar alternativa och konkurrerade utsagor om vad svenskhet är och vad det kan vara (Hagren & Westberg, 2024, s. 22).

4. Metod

4.1 Val av metod

4.1.1 Metodologisk ansats

I denna studie valdes en kvalitativ ansats, då syftet är att analysera hur socialarbeters yrkesroll påverkas av politiken och samhällsdebatten. En kvalitativ ansats ger möjlighet att studera fenomen i detalj, vilket är passande för frågeställningar bestående av hur eller varför (Alvehus et al., 2025, s. 150).

4.1.2 Datainsamlingsmetod

Eftersom studien har en kvalitativ ansats valde vi semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Intervjuerna utformades på ett semistrukturerat sätt då flexibilitet vid insamling av data ökar sannolikheten att deltagarens perspektiv visar sig (Bryman 2025, s. 436). Detta beror på att följdfrågor utformas på plats utifrån intervjudeltagarens svar. Eftersom studiens syfte var att analysera om, och i så fall på vilket sätt, socialarbeters yrkesroll påverkas av samhällsdebatten och yrkesrollen ansåg vi att intervjuer vara den mest optimala datainsamlingsmetoden för studien. Om syftet däremot hade varit att granska hur stor del av socialarbetare i Skåne som upplever sig påverkas av samhällsdebatten och politiken hade en kvantitativ metod kunnat vara aktuell. I vårt fall, vilket kommer beskrivas mer i 4.2 Urvalsprocessen, hade vi svårt att hitta socialarbetare som ville ställa upp på en intervju. Detta försvårade vårt arbete och fördröjde processen med två veckor. Om vi haft denna vetskap innan vi påbörjade vårt arbete hade vi möjligtvis valt en annan datainsamlingsmetod, främst utifrån den tidsbrist som finns kopplat till examensarbetet.

Inför intervjuerna skapades en intervjuguide där intervjuens teman och huvudfrågor formulerades. Utifrån studiens frågeställningar reflekterade vi över möjliga teman och frågor att använda till intervjuerna. Frågor kring socialarbeters politiska åsikter valdes bort då ämnet berör känsliga personuppgifter, detta beskrivs mer utförligt i 4.5 Etiska dilemman. Eftersom frågeställningarna består av begreppen yrkesroll, politiken och samhällsdebatten valdes dessa begrepp att även användas i intervjufrågorna. Begreppen användes som ämnen

för att strukturera upp intervjun och vi skapade därefter huvudfrågor kopplade till varje ämne. Vi valde att separera begreppen politiken och samhällsdebatten till två separata teman för att få en djupare diskussion samt för att begreppen, trots att de går in i varandra, går att beskrivas och användas på olika sätt. Utöver dessa huvudfrågor ställdes även följdfrågor beroende på intervjudeltagarens svar.

4.1.3 Analysmetod och kodning

Vi har arbetat utifrån ett abduktivt synsätt när vi utfört vår studie, vilket inneburit att vi rört oss fram och tillbaka mellan teori och empiri (Alvehus et al., 2025, s. 177). Eftersom vi tidigt var införstådda med att diskursanalys är en rimlig ansats vid studier av politik och debatt kom detta att styra hur vi tänkte kring vilken typ av data som är viktigt att samla in. Vår intervjuguide byggdes utifrån antagandet att politik och samhällsdebatt har betydelse för hur socialarbetarens yrkesroll utvecklas. Vi gav samtidigt intervjudeltagarna stort utrymme att berätta om sina upplevelser och tankar kring ämnet under intervjuerna. Det empiriska materialet tolkades därefter med hjälp av begrepp hämtade från diskursanalysen, samtidigt som vi lät den nya kunskapen från det empiriska materialet styra hur vi använde oss av teorin.

Som nämnt tidigare i kapitel 3 Teoretiskt ramverk valde vi att utgå från diskursanalys som teoretisk utgångspunkt i vårt arbete. Diskursanalysen som helhet består av flera olika delar, varav bland annat filosofiska premisser, teoretiska modeller och metodologiska riktlinjer (Winther Jørgensen & Philips, 2000, s. 10). Det är alltså dessa delar som utgör diskursanalysen. Trots att diskursanalys även är en metod har vi valt att utgå från en tematisk analys som analysmetod. Det finns flera anledningar till varför vi valde att gå bort från den diskursiva analysen. Vi menar att deltagarnas verkliga upplevelser och erfarenheter blir förminskade till enbart språk och bokstäver vid en diskursiv analys. Syftet med vår studie är att undersöka hur socialarbetarens yrkesroll påverkas och formas av politiken och samhällsdebatten, vilket vi undersöker genom att granska individers egna erfarenheter och upplevelser. För att undersöka hur yrkesrollen påverkas av politiken och samhällsdebatten fokuserar vi på vad deltagarna säger och lägger inte lika stort fokus i hur det sägs, vilket ingår i en diskursiv analys. Eftersom vi valt att utgå från flera individers upplevelser och erfarenheter menar vi även att det empiriska materialet hade varit för stort att utföra en mer lingvistisk analys, då vi behövt närläsa allt material. Om vi skulle utföra en diskursiv analys

hade det inneburit att vi utformat intervjuerna utifrån teorin, vilket hade lett till att studien istället haft en deduktiv ansats. Konsekvenserna av att inte stringent hålla sig till diskursanalysens ramar är att vi inte genomför en faktisk diskursanalys. Trots detta har vi fortfarande utgått från diskursanalysens filosofiska premisser angående språkets roll i den sociala konstruktionen av världen.

Den tematiska analysen innebar att vi kodade det empiriska materialet och därefter utformade teman utifrån koderna. Bryman (2025, s. 657) belyser hur en tematisk analys enbart gäller analys av materialet och inte ligger till grund för insamlingen av data. Som tidigare nämnt bestod intervjudeltagarna av personer någon av oss har en tidigare koppling till. Vi valde därför att hålla intervjuerna enskilt och inte tillsammans, samt att vi inte skulle intervjua personer vi har en personlig koppling till. Eftersom vi själva inte deltagit i alla intervjuer fann vi det relevant att båda skulle transkribera och granska allt material. Efter transkriberingarna slutfördes lyssnade vi båda igenom allt material och läste transkriberingarna för att få en helhetsbild över materialet. Under tiden materialet granskades antecknade vi återkommande ämnen, fraser och åsikter som intervjudeltagarna uttryckt. Det var utifrån det empiriska materialet vi formulerade teman som vi därefter använt oss av i vår analys. Eftersom vi haft ett abduktivt synsätt har vi samtidigt haft teorin i bakhuvudet när vi analyserat det empiriska materialet.

4.2 Urvalsprocess

Under urvalsprocessen kan det vara relevant att ställa sig frågan vem eller vilka som kan vara intresserade av att delta i studien, samt vem som möjligtvis sitter på relevant information till studien (Alvehus et al. 2025, s. 152). Då studien berör socialarbetare och deras yrkesroll var socialarbetare som grupp i fokus under urvalsprocessen. Vi resonerade även att socialarbetare med stor sannolikhet besitter relevant information för studien, då de befinner sig i situationen studien har som syfte att analysera. Dessa reflektioner går att koppla till målstyrt urval. Denna form av urval är en form av icke-sannolikhetsurval där deltagarna väljs ut på ett strategiskt sätt, för att få fram deltagare med relevant information för studien (Byman, 2025, s. 461). I ett senare skede använde vi oss även av ett snöbollsurval, detta på grund av uteblivna svar från de kontaktade kommunerna.

Informationsbrev skickades via mejl till socialtjänsten inom olika kommuner i Skåne. Till en början valdes sex kommuner i västra Skåne ut då dessa var för oss lättillgängliga att nå via kollektivtrafik. Vi ville kunna erbjuda intervjudeltagarna ett fysiskt möte på deras arbetsplats, emellertid har ingen av oss körkort och vi behövde därför anpassa oss efter kollektivtrafiken. På grund av tidsbrist och geografiska hinder utfördes dock enbart en intervju i person och resten digitalt. Två av kommunerna meddelade samma vecka att de inte kunde delta på grund av hög arbetsbelastning. Efter tredagars väntetid skickades ett påminnelsemejl ut till varje kommun. En av kommunerna meddelade att de ville delta i vår studie och ett datum för intervju bokades. På grund av uteblivna svar från övriga kommuner kontaktades kommunernas socialtjänst via telefon. Flera av kommunernas mottagningsenheter hänvisade till att skicka ännu ett mejl. I väntan på svar från de fyra återstående kommunerna valdes ytterligare fem kommuner ut och en intervjuförfrågan skickades via mejl. Samtidigt valde vi att gå med i en Facebook grupp för aktiva och tidigare socionomstudenter där vi valde att göra en intervjuförfrågan till de som befinner sig i Skåne. På grund av uteblivna svar från alla kontaktade kommuner valdes ytterligare nio kommuner ut och de blev också kontaktade via mejl.

Flera kommuner i Skåne blev kontaktade via mejl under en tre veckors period, och på grund av tidsbrist började vi överväga vår urvalsgrupp. En tidigare fundering vi haft var att intervjua socionomstudenter och undersöka hur de påverkas av den rådande politiken och det kommande valet. En av anledningarna till att denna idé inte valdes var på grund av känsliga personuppgifter, då intervjufrågorna hade handlat om den enskildes politiska åsikter, tilltro till den rådande politiken och regeringen. Att ändra urvalsgruppen till socionomstudenter hade inneburit en revidering i vår studie, dels då tidigare forskning, metod, samt främst studiens syfte och frågeställningar anpassats efter urvalsgruppen. Istället för att ändra vårt urval beslutade vi oss för att använda oss av våra kontakter inom socialt arbete. Vi skickade vår intervjuförfrågan och informationsbrev via mejl till våra tidigare arbetsplatser och VFU-platser. Det var här vi valde att utgå från ett snöbollsurval genom att be våra kontakter fråga sina kollegor om någon hade velat delta i vår studie. Vi förlitade oss på att våra kontakter skulle fråga relevanta personer för studien (Bryman, 2025, s. 468). I slutändan intervjuades sex personer till den aktuella studien. Eftersom vi har en personlig koppling till vissa av

intervjupersonerna valde vi att intervjua varandras kontakter. Detta för att skapa en objektivitet och ett avstånd mellan studien och våra privatliv.

4.3 Tillförlitlighet

Jacobsson (2008, s. 166) beskriver hur metodregler och kvalitetskriterier inte alltid går att anpassa så att de behåller sin relevans för alla kvalitativa inriktningar. Detta innebär att det inte alltid går att använda sig av exempelvis begreppen reliabilitet och validitet i kvalitativ forskning. Istället lyfter Jacobsson (2008, s. 168-169) metodologisk medvetenhet, vilket handlar om att redogöra för och bemöta farhågor i arbetet. Detta kan innebära att beskriva hur man gjort för att försöka undvika problem och farhågor. Att på ett tydligt och transparant sätt redogöra för hur forskningen kommit till skapar även trovärdighet (Ibid.) Vi har i 4.2 Urvalsprocessen och 4.4 Forskningsetiska överväganden fokuserat på just detta genom att beskriva de farhågor vi stötte på, samt hur vi hanterade dessa.

Det finns fortfarande forskare som försökt tillämpa kvantitativa kvalitetskriterier på kvalitativ forskning. Bryman (2025, s. 67) beskriver tillförlitlighet som ett begrepp bestående av olika delar. Möjlighet att bekräfta är en av dessa delar och innebär att forskarens egna värderingar inte påverkar undersökningen på ett avgörande sätt (ibid.). Eftersom vi båda har ett personligt intresse för studiens ämne har vi försökt hålla en så objektiv ton som möjligt. Detta har inneburit att vi regelbundet reflekterat över om det vi skriver grundas i tidigare forskning och i vårt insamlade material, eller om det grundats i våra egna värderingar och åsikter. Detta var särskilt viktigt när vår hypotes kring att det sociala arbetet och den enskilda socialarbetaren påverkas av politiken och samhällsdebatten formulerades. Vi behövde vara öppna för data som motsätter sig vår hypotes och särskilt lyfta detta i analysen. Under intervjuerna ställde vi öppna frågor för att inte leda intervjudeltagaren, vi försökte att inte heller uttrycka våra egna åsikter i intervjuerna för att påverka intervjudeltagarens svar.

Tolkning och analys av data gjordes tillsammans för att inte riskera att våra egna åsikter och värderingar skulle färga analysen. Intervjuerna transkriberades dessutom i sin helhet för att undvika att våra förutfattade meningar och åsikter skulle påverka utsagorna. I vår analys har citat från intervjuerna plockats ut, däremot har vi inte omformulerat eller ändrat innebörden

av det som sagts. För att skapa en transparens har vi försökt vara tydliga med hur urvalsprocessen gått till, samt varit öppna med att vi i slutändan behövde använda oss av våra egna kontakter för att hitta intervjudeltagare. Att vi intervjuat personer vi har en koppling till kan minska studiens objektivitet och trovärdighet. Däremot har vi resonerat kring detta i 4.1 Val av metod.

4.4 Forskningsetiska överväganden

4.4.1 Etiska dilemman

Vi ställdes inför etiska frågor och dilemman både inför och under studiens gång. Eftersom vi båda har ett personligt intresse för politik, framför allt kring det kommande valet i september 2026, valde vi från början att uppsatsen skulle ha ett politiskt tema. Politik kan däremot räknas som ett känsligt ämne, specifikt om arbetet syftar till att, av någon anledning, undersöka personers politiska åsikter. Vi behövde därför särskilt fokusera på den etiska aspekten vid val av ämne.

Vår första uppsatsidé var att intervjua socionom studenter för att undersöka om/ hur studenter påverkas av det kommande valet, detta för att undersöka hur socionomstudenter ser på sin utbildning och kommande yrke kopplat till rådande politik i Sverige. Idén väcktes efter att regeringen i augusti 2023 beslutade att genomföra en översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet (dir. 2023:121). Målet med att ändra socionomexamen är att ge socionomstudenter verktyg för att föra ett arbete mot att minska ungdomskriminalitet. Detta är ett exempel som visar hur Sveriges politik och regering har en direkt påverkan på socionomutbildningen. Kopplat till detta ville vi undersöka om det finns en hopplöshet kring det framtida yrket på grund av den rådande politiken i Sverige. Detta på grund av exempelvis hårdare straff för unga lagöverträdare. Däremot insåg vi att det varken går att anta att alla socionomer känner en hopplöshet kring sitt framtida yrke, eller att alla socionomstudenten är insatta och har ett intresse för politik. För att genomföra denna uppsatsidé hade vi dessutom behövt hitta både socionomstudenter som är intresserade av politik och studenter som inte har det intresset. Vi hade dessutom behövt finna studenter med olika politiska åsikter för att få en nyans i uppsatsen. Detta hade även krävt att vi frågar intervjupersonerna om deras politiska åsikt, vilket är känsliga uppgifter. För att undvika att arbeta med ett sådant känsligt ämne

valde vi att ändra vår uppsatsidé. Under intervjuerna har inga frågor kring deltagarens politiska åsikter frågats. Frågorna har istället utgått från deltagarens upplevelser kopplat till samhällsdebatten och politiken. Detta var en punkt vi särskilt tog hänsyn till i formuleringen av intervjufrågor, för att säkerställa en god forskningsetik och forskareetik.

4.4.2 Forskningsetik och forskareetik

Alvehus et al. (2025, s. 187) beskriver hur forskningsetik innefattar regler och normer kring hur forskning bör utföras för att bedrivas på ett etiskt sätt. Vår studie har grundats i Vetenskapsrådets fyra kriterier kring krav på information, samtycke, konfidentialitet, och nyttjande. Vi har tagit hänsyn till dessa krav i varje skede för att säkerställa att studien bedrivs på ett etiskt sätt.

Vid kontakten med kommuner i Skåne bifogade vi en informationsblankett för att ge information kring vår uppsats. Informationsblanketten innehöll uppsatsens syfte och mål, våra kontaktuppgifter, samt vad ett deltagande innebär. Om kommunen tackade ja till att delta i vårt arbete skickades en längre informationsblankett till intervjudeltagaren. Den längre informationsblanketten beskrev ämnet ytterligare, hur intervjuerna kommer att gå tillväga samt vilka typer av frågor vi tänkt ställa vid intervjun. Vår tanke med den längre informationsblanketten var att förbereda intervjudeltagaren inför intervjun och de ämnen som intervjun skulle beröra. Intervjudeltagarna informerades dessutom om att materialet kommer att anonymiseras under transkriberingen, vilket innebär att inga personuppgifter kommer att finnas med i studien. Vi informerade även om att ljudinspelningarna inte kommer att delas med någon och att inspelningarna kommer att raderas efter att studien är klar. Detta uppfyller även nyttjandekravet då vi inte kommer att använda datan i något annat ändamål. Intervjudeltagarna informerades slutligen om sin rätt att när som helst avbryta intervjun och ta tillbaka sitt samtycke. Intervjudeltagarna får även möjlighet att ta del av det färdiga arbetet.

Eftersom fem av sex intervjuer hölls digitalt valde vi att inleda intervjun med att muntligt fråga intervjudeltagaren om deras samtycke. Vi frågade om samtycke till att delta i intervjun och att bli inspelad. Om intervjuerna istället hade varit i person hade vi skapat en samtyckesblankett för intervjudeltagarna att skriva under. För att vid behålla

intervjudeltagarnas anonymitet har deltagarnas personuppgifter inte nedtecknats, varken vid transkriberingen eller uppsatsskrivandet. Vi har inte heller nämnt arbetsplats eller geografisk plats för intervjun för att intervjudeltagaren inte ska kunna identifieras. I vår analys har vi istället valt att urskilja intervjudeltagarna med hjälp av siffror. Intervjuerna spelades in och har därefter överförts till ett externt USB. Ljudinspelningarna har inte delats med någon annan, transkriberingarna har inte heller utförts i en miljö där andra kan ha hört inspelningarna.

5. Resultat & analys

I denna del av studien kommer materialet från de genomförda intervjuerna att presenteras, analyseras och där efter sammanfattas i en slutlig diskussion. En tematisk analys har gjorts av materialet, vilket inneburit att materialet noga granskats och därefter delats in i teman. Under bearbetningen av materialet antecknades ofta förekommande ämnen som därefter omformulerades till tre teman. De tre teman vi valt att dela upp materialet i presenteras nedan:

- Samhällsdebattens makt över yrkesrollen
- Politikens okunskap och konsekvenser för yrkesrollen
- Samhällsdebattens påverkan på brukare.

5.1 Samhällsdebattens makt över yrkesrollen och dess konsekvenser

Majoriteten av deltagarna berättar hur det är en märkbart orättvis och negativ bild av yrkesrollen och socialtjänsten som belyses i media. Flera av deltagarna lyfter även frustrationen kring att det är svårt att lyfta socialarbetarens och socialtjänstens perspektiv då de måste följa sekretesslagen. Det skapar en ensidig debatt där socialtjänsten inte kan klargöra, förklara eller nyansera den diskurs som pågår i samhällsdebatten.

Alltså såhär, när man nås av de diskussionerna så blir det en påfrestning [...] jag är redan i ett högriskyrke för stress och utbrändhet, det är ett emotionellt påfrestande yrke som dessutom alla diskuterar och ingen är nöjd med [...] jag är nog inte ensam om att känna att det påverkar ju väldigt mycket av min lust att gå till jobbet [...] (D4)

Deltagare 4 berättar i intervjun att yrkesrollen får en stor påfrestning på grund av samhällsdebattens diskurs då den påverkar socialarbetarens koppling till yrkesrollen. De beskriver det som en prövning att ständigt behöva ta del av samhällsdebattens negativa

diskurs. Deltagaren berättar vidare hur de i arbetsgruppen ibland ser på dokumentärer om socialtjänsten tillsammans och diskuterar vad som kan ha gått fel i ärendet. Ofta så hamnar man enligt deltagare 4 i en bubbla av frustration då dokumentärer blir vinklade för att socialarbetare inte kan förklara situationen för samhället. Detta leder till känslan av hopplöshet och att man aldrig kan göra rätt.

Jag tycker tyvärr att den är ganska negativ, generellt. Mycket i media vinklas ju till att vi tar fel beslut eller jobbar på felaktigt sätt så jag tycker att det är en generell negativ bild [...] (D3)

Deltagare 3 är inte ensam om sin uppfattning då samtliga deltagare i studien menade att samhällsdebattens diskurs är negativ och påverkar yrkesrollen på ett eller annat sätt. Makt utifrån diskursanalytisk teori handlar om att ha kontroll över en diskurs och att få den accepterad när den förmedlas (Hagren & Westberg, 2024, s. 20). När vi analyserar empirin utifrån begreppet makt visar det att samhällsdebatten har makten att göra en viss diskurs giltig och få andra att acceptera den. Flera deltagare uppger att det alltid finns en ny tidningsartikel om hur socialtjänsten gör fel, det är alltifrån att barn tas från föräldrar eller att socialarbetare är bittra myndighetsarbetare. Socialarbetare har inte möjlighet att påverka diskursen.

[...] någonting som jag funderat på ganska mycket de senaste veckorna är ju lite kring hur samhällsdebatten påverkar oss som jobbar med det dagligdags, för att det är ju väldigt mycket, ja men skriverier och där är dokumentärer och där är debatter och allt möjligt liksom kring det och jag tänker att just som jag sa, den här onyanserade bilden som man ofta kan få, eller det är iallafall så jag upplever det som jobbar inom socialtjänsten, när jag läser vissa tidningsartiklar eller så kan jag tydligt se att här har man bara det ena perspektivet för att det andra perspektivet är sekretessbelagt, så det är ju väldigt naturligt att det är så. Man kan ju inte förändra det av den anledningen, men det är väldigt tydligt för mig som jobbar med det, men jag tänker för en annan person som inte har med sig den kunskapen eller tar med sig den erfarenheten, alltså för dom blir den en

väldigt halv berättelse. Så det är en stor utmaning att diskutera vårt arbete i det offentliga [...] (D4)

Flera deltagare tar upp det som deltagare 4 beskriver, man menar att dokumentärer som Uppdrag granskning eller SVT publicerar är missvisande. Detta främst eftersom socialarbetare och myndigheter omfattas av offentlighets- och sekretesslagen. Denna lag är även något som bidrar till den makt som samhällsdebatten har över socialarbetare. Deltagare uttrycker att när media sprider den negativa diskursen kan inte yrkesgruppen på något sätt förklarar sig eller påvisa vad som faktiskt sker då det är extremt viktigt att upprätthålla sekretessen. I tidningsartiklar och dokumentärer som handlar om socialarbetare och socialtjänsten upplever majoriteten av deltagarna en vinkling som ställer deras yrke och yrkesutövning i ett ofördelaktigt ljus. Detta leder till en ständig press från samhällsdebattens negativa diskurs. Socialarbetare har ofta i åtanke den kritik som samhällsdebatten har framfört mot socialarbetare när de utövar sitt yrke (Legood et al., 2016, s. 1881). Detta är något flera deltagare uttrycker, majoriteten av deltagarna uttryckte en frustration kring diskursen i samhället som i sin tur påverkar motivationen till sitt yrke och yrkesutövning. Även om samhällsdebatten har en negativ diskurs fanns det deltagare som tog denna kritik och uppgav att det gjorde dem mer uppmärksamma när de handlade ärenden.

[...] Jo men! Det kanske kan påverka mig positivt, alltså att jag vill motivera ännu mer, att jag ser att samhällsdebatten där klimatet är väldigt hårt, det är väldigt kallt och det ställs högre krav på människor och då kan jag motivera människor att försöka [...] (D5)

Vissa deltagare kände sig således snarare motiverade av den negativa bilden. I detta fall menar deltagare 5 att samhällsdebatten också har en negativ bild på brukare som behöver stöd från socialtjänsten. Deltagare 5 menar att det finns en negativ diskurs i samhället kring brukare och fördomar kring vilka som behöver stöd från socialtjänsten. Denna diskurs är också något som reproduceras i samhället (Svensson, 2019, s. 37). Artiklar och nyheter fokuserar ofta på misslyckanden, fusk, beroendeproblematik, kriminalitet och invandring. När brukare enbart exponeras i den negativa diskursen förstärks bilden av brukare som en

problemfylld och svag grupp. Detta innebär att media använder diskursivt handlande för att upprätthålla och forma normer kring vad som anses vara normal, rätt och vad som går emot normen. Föreställningsramarna kring brukare blir då svåra att bryta, istället för att möta de som är i behov av stöd med medmänsklighet finns det en nedvärderande ton. Deltagare 5 menar att diskursen i samhällsdebatten har fått dem att jobba hårdare kring fördomar som finns om människor som är i behov av hjälp från socialtjänsten. Det var inte bara specifikt deltagare 5 som tog diskursen i media och använde den som en motivation. Flera deltagare uppgav att de känner en stolthet över sitt yrke och en stark koppling till sitt yrke. Deltagarna uttryckte en stark vilja i att hjälpa de socialt utsatta, vara ett skyddsnät och visade stolthet över sitt yrke. Enligt Legood et al. (2016, s. 1882) är stolthet över det egna arbetet en central del av en säker professionell identitet, vilket i sin tur skapar en känsla av mening i yrkesutövningen. Flera deltagare uttryckte att de strävar efter att utöva sitt arbete på motsatt sätt från hur samhällsdebatten målar upp yrkesrollen vilket tidigare forskning också påvisar (Legood et al., 2016, s. 1881). En deltagare beskriver en händelse där brukaren blev positivt överraskad i mötet med socialarbetare då det fanns förutfattade meningar kring yrkesrollen. Det finns en tillfredsställelse i att motbevisa fördomarna och anta utmaningen vilket även tidigare forskning påvisar (ibid.). Analysen visar att den bild som samhällsdebatten konstruerar rymmer en tydlig maktaspekt. Även om den negativa diskursen skapar en hårdare arbetsmiljö för vissa socialarbetare, väcker den samtidigt ett aktivt motstånd och en vilja att motbevisa mediebilden.

[...] Jag själv har ju då sekretessmarkerat mig, jag uppmanar mina kollegor och göra det för vi har namn som går att härleda ganska snabbt... Jag har haft kollegor som blivit attackerade hemma i sin lägenhetsdörr, uppbränd, för att hon jobbar på socialtjänsten, så jag tycker att skyddet runt socialsekreterare och alla myndighetspersoner ska bli starkare [...] (D1)

Deltagare 1 berättar att säkerheten kring yrkesrollen har blivit mer väsentlig. Deltagaren berättar hur man önskar att anställningsnummer blir relevant och något som alla kommuner borde börja med. Samhällsdebattens negativa diskurs har alltså givit andra konsekvenser till yrket som socialarbetare. Den fientliga atmosfären i samhällsdebatten har skapat misstro mot socialtjänsten, vilket i sin tur har väckt en ökad reflektion kring socialarbetarens personliga och yrkesmässiga säkerhet. Den rådande diskursen reproducerar en negativ attityd gentemot

yrkesrollen, vilket har klargjort nya och anpassade åtgärder för socialarbetare. Analysen ger också ljus till ett skifte i yrkesutövningen där en relation som ska bygga på tillit och trygghet istället fokuseras på riskhantering och personlig säkerhet.

[...] Nu när vi kollade på den här dokumentären tillsammans häromdagen kände jag ju mig ganska uppgiven efter, att det är så jamen som vi blir uppmålade till allmänheten och kände liksom att om det är den bilden folk har av oss varför ska vi göra det här då? Sen varade inte det så länge för dagen, efter kom man ju tillbaka till anledningen varför man gör det, för att det behövs, för att det är viktigt. Men just den dagen tog det lite på motivationen [...] (D3)

I citatet beskriver deltagare 3 en känsla av uppgivenhet som skapades efter att ha tagit del av en dokumentär som reproducerar den negativa diskursen. Detta skiljer sig från tidigare forskning, då Legood et al. (2016, s. 1882) fann att de socialarbetare som deltog i studien kunde fortsätta sitt arbete trots allmänhetens negativa bild av socialarbetare. Detta visar hur alla socialarbetare reagerar olika på den negativa diskursen. Deltagare 3 berättar att känslan av uppgivenhet inte varade länge då deltagaren redan dagen efter kom ihåg varför arbetet är viktigt. Detta behöver däremot inte stämma överens med alla socialarbetare. Analysen visar att diskursen i samhället, oavsett på vilket sätt, alltid har en påverkan på socialarbetarens yrkesroll.

5.2 Politikens okunskap och konsekvenser för yrkesrollen

En återkommande åsikt hos intervjudeltagarna var kring politikens syn på socialarbetarens roll, brist på inblick i det verkliga arbetet samt åsikter kring den nuvarande politiken som råder. Deltagarnas personliga politiska åsikter diskuterades inte, däremot lyftes nya lagar, lagändringar och propositioner som tillkommit den senaste mandatperioden, samt hur detta påverkat socialarbetarnas arbete och yrkesroll.

[...] så när de diskussionerna väcks då börjar det ju definitivt, börjar man ju fundera på om det är så att vi ska jobba med andra grejer eller om vi ska ha en

annan roll, om det är så att vi ska vara ett frivilligt förebyggande eller om det ska vara ett liksom kontrollerande, liksom mer fokus på ja men tvångslagstiftning och kontroll och mer koppling till kriminalvård och bestraffning. Så beroende på var liksom politiken och samhällsdebatten landar i det så får ju vi två helt olika roller i samhället. (D5)

Citatet ovan beskriver hur socialarbetarens yrkesroll definieras av politiken som råder (Legood et al., 2016, s. 1880). Detta beskriver den rollkonflikt som skapas när den nya politiken och socialarbetarens förväntade roll krockar (Jönsson, 2019, s. 222). Utifrån konstruktionismen skapar socialarbetare en egen uppfattning om innebörden av yrkesrollen, utifrån bland annat egna erfarenheter och åsikter. I våra intervjuer, samt i tidigare forskning, uttrycker samtliga socialarbetare att deras yrkesroll bygger på bland annat humanitet, att utgöra samhällets yttersta skyddsnät och stötta individer i svåra livssituationer. När dagens regering förespråkar en mer repressiv politik kan det kopplas till Lundins (2019, s. 222) resonemang kring att kärnan i det sociala arbetet förändras på grund av den rådande politiken. Precis som deltagare 5 nämner kan det vara svårt att definiera sin roll i samhället, eftersom yrkesrollen påverkas så pass mycket av den rådande politiken. Utifrån diskursanalysen går detta att ses som en form av makt. Politiker har ett stort inflyttande över den diskurs som råder, vilket direkt påverkar hur socialarbetaren uppfattar sin yrkesroll.

Ett ämne flera av deltagarna diskuterat är propositionen frihetsberövande påföljder för barn och unga (Prop. 2025/26:132). Deltagarna lyfte tankar kring hur det kommer att bli för ungdomarna de själva arbetar med, samt hur synen på repressiva åtgärder förändrats under åren.

Jag pluggade ju till beteendevetare innan jag blev socionom och där var det definitivt, alltså jämför man med den tiden jämfört med hur det är nu så är det en ännu större skillnad. Och där till exempel prat om såhär hårdare tag och hårdare liksom bemötande av ungdomskriminella ungdomar. Det fanns ju också då för vad det nu är, åtta år sedan eller något sånt, men det har blivit ännu mer av det och det har blivit ännu hårdare och ännu mer extremt. I dom frågorna så

det kanske är samma saker som har diskuterats men sättet som man gör det på, det har förändrats tycker jag, och det tycker jag man märker ganska tydligt. T.ex. i sådana här grejer, som om man pratar om så här sänkt straffbarhetsålder, för grova brott, hela det här med 13-åringar som ska få sitta i fängelse, allt det där liksom. Det där är ett sånt tydligt exempel på, jag tänker för 8–10 år sedan så hade det varit otänkbart även om folk pratar om hårdare tag. (D4)

Deltagare 4 lyfter hur synen på “hårdare tag” förändrats under åren, vilket är någonting deltagaren själv lagt märke till. Att synen på repressiva åtgärder blivit allt vanligare idag kan beskrivas utifrån diskursanalysens föreställningsramar, då dessa existerar i ett visst socialt sammanhang vid en viss tidpunkt (Svensson, 2019, s. 36). Föreställningsramarna är inte statiska och är resultat av språkbruk (ibid., s. 37). Som konstaterats tidigare påverkas vår världssyn av hur vi använder oss av språket. Om vi pratar om ett fenomen på ett negativt sätt skapar vi en negativ syn på fenomenet. Detta kan även vara en förklaring till varför vissa ämnen och områden anses vara mer viktiga inom politiken vid en viss tidpunkt, beroende på regering och den rådande politiken som styr. Konsekvenser av dessa föreställningsramar kopplat till, i detta fall, ungdomskriminalitet kan vara de rollkonflikter som skapas hos socialarbetaren. Flera deltagare berättar att de diskuterat nya propositioner tillsammans med kollegor och arbetsgrupp för att lista ut hur de ska förhålla sig till dem. Detta kan bli en svårighet om propositionen går emot socialarbetarens syn på sin yrkesroll och vad arbetet innebär och innefattar.

[...] Det är en väldigt fin tanke i grunden men det slog fel och det grundar väl sig någonstans att de känner dom inte får uppskattning för sitt jobb och politikerna faktiskt inte vet vad vi jobbar med. I motiveringen skriver dom socialsekreterare som jobbar med utredningar av barn och det gör dom också, så att det blir ju fel med den motiveringen [...] (D3)

I ovanstående citat beskriver intervjudeltagare 3 hur en satsning i kommunen lett till splittringar inom deltagarens arbetsgrupp. Deltagaren beskriver hur kommunpolitiker motiverat sin satsning på ett, enligt deltagaren, felaktigt sätt då motiveringen inte speglar hur arbetet egentligen går till i arbetsgruppen. Flera intervjudeltagare uttryckte att politiker inte

har tillräckligt med kunskap inom socialt arbete för att kunna fatta välgrundade beslut. Precis som samhällsdebatten har ett stort inflytande över diskursers giltighet, har politiker även politiker mer formelmakt över diskurser och vad som anses vara fakta eller sant. Kunskap betyder, enligt diskursanalysen, inte faktiska fakta och det som är konkret sant, utan det som förhandlas och redovisas som om det vore sant (Hagren & Westberg, 2024, s. 19–20). Att kunna redovisa någonting som sant kräver därför makt och inflytande. Politiker har en formell makt över bland annat vilka lagar regeringen ska stifta. På grund av denna makt har politiker även ett stort inflytande över debatter och diskussioner i samhället, vilket i sin tur påverkar och formar den aktuella diskursen. Hur politiker använder sig av det diskursiva handlandet påverkar därför hur diskursen uppfattas. Om en politiker uttrycker sig felaktigt i frågor påverkas hela diskursen. Felaktigt i detta resonemang syftar på när exempelvis politikers beskrivning av en situation skiljer sig, på ett avseende värt sätt, från hur socialarbetare själva hade beskrivit situationen utifrån sina egna erfarenheter och expertis, vilket beskrivs av deltagare 3. Att politiker uttrycker sig på ett felaktigt sätt hade också kunnat innebära att politiker exempelvis uttrycker sig i frågor om bistånd utan att veta om de faktiska beloppen. På grund av det inflytande politiker har i samhället kan de alltså påverka diskursen men även forma vad som uppfattas vara rätt och sant (Hagren & Westberg 2024, s. 21).

Det faktum att politiker har en makt och påverkan över diskursen betyder däremot inte att diskursen alltid kommer att accepteras och ses som det rätta, framför allt av socialarbetare. Precis som deltagare 3 beskriver finns det socialarbetare som uttrycker en frustration gentemot politiker då de anser att politiker inte har tillräckligt med kunskap inom socialt arbete för att kunna fatta välgrundade beslut. I citatet ovan beskriver deltagare 3 hur politiker inte vet hur arbetsgruppen fungerar eftersom de själva inte befinner sig på arbetsplatsen. Eftersom deltagare 3 har egna uppfattningar och förståelse för situationen håller deltagaren inte med om hur lokalpolitikerna uttrycker sig i frågan. Det är på grund av de erfarenheter och den expertis som socialarbetare besitter som gör att de ibland inte accepterar diskursen, vilket kan vara en anledning till att det uppstår en krock mellan socialarbetare och politiker.

Tidigare forskning belyser hur deltagande i opinionsbildning eller diskussioner i media kan leda till att en alternativ diskurs synliggörs, alltså en diskurs som skiljer sig från den diskurs politiker framför (Jönsson 2019b, s. 1396). Genom att göra sin röst hörd i exempelvis

traditionell media får socialarbetare en möjlighet att uttrycka sig om diskursen och lyfta sina egna erfarenheter och expertis inom området. Trots denna frustration gentemot politiker är det dock få av deltagarna som själva är aktiva i debatter kring socialtjänsten och det sociala arbetet, vilket även konstaterats inom tidigare forskning (Lundälv, 2019a, s. 372). I följande citat beskriver deltagare 2 möjliga anledningar till att socialarbetare väljer att inte delta i debatter.

[...] Jag tror att det är att man kanske är lite rädd och kanske inte riktigt, det här med att visa sig och stå för det man tycker [...], men sen tror jag också att det kan vara att man tänker att det är så långt bort på något sätt. Att det är inte här framför mig. Att det är lite svårt att nå det på något sätt. Jag tror att det först och främst är det och att man lite, som typ nu att ni verkligen, att ni engagerar er, att man måste också se det till att börja med, att jag kan faktiskt göra skillnad i det här. Jag tänker inte heller kanske är något alla tänker på. [...] (D2)

Det är genom social interaktion vi bygger gemensamma sanningar och kämpar om vad som är sant och falskt (Lundin, 2008, s. 99). Trots att politiker och enskilda socialarbetare arbetar med liknande områden finns det sällan en dialog dem emellan. Detta innebär att det inte finns en social interaktion där politiker och socialarbetare tillsammans kan skapa en gemensam sanning. Det finns inte heller utrymme för socialarbetare att kämpa för det de menar är sant och falskt (ibid.). Eftersom få socialarbetare deltar i offentliga debatter kan de inte heller förmedla kunskap kring sitt arbete till eventuella brukare. Detta kan innebära att förmedla information kring hur socialarbetare fattar sina beslut eller insatser som socialtjänsten erbjuder. Detta kommer att beskrivas mer i 5.3 Samhällsdebattens påverkan på brukare.

Ett annat ämne som flera deltagare diskuterade var kring effektivisering och budget. Detta går att koppla till tidigare resonemang kring hur politiker, utan kunskap kring hur det faktiska arbetet ser ut, beslutar att exempelvis höja effektiviseringen inom socialtjänsten. Detta är någonting flera deltagare kände en frustration kring.

[...] Det är som jag brukar säga att de säger att vi ska bli tiotusen mer poliser men är det ingen som vill bli poliser så är det svårt att få tiotusen politiker eller poliser. Det kan vara samma sak, de vill att vi ska göra en massa men de ger oss inte pengar till det. (D1)

I detta citat uttrycker deltagare 1 hur politiker vill att socialarbetare ska göra en massa, specifikt kring effektivisering, men att det inte finns en budget som tillåter det.

[...] Jag har inte upplevt det så mycket i mitt arbete, nu har jag bara jobbat på heltid sen i januari, men det är ju mycket standardisering och effektivisering som man hör om. Jag tycker att så fort man liksom drar in vinstdrivning, nu är det ju inte det i BUP och så här socialtjänsten, men så fort man drar in vinst vinstdrivning och effektivisering inom välfärden så tappar man lite syftet med det, likadan när man drar in vinster i sjukvården till exempel att man flyttar liksom fokus från det det ska vara från början, det ska vara, det ska skydda, det ska finnas till för dom som behöver det och så fort man liksom drar in effektivisering så blir det på deras bekostnad. (D3)

Deltagare 3 berättar att personen hört mycket om effektivisering, trots att personen inte arbetat heltid så länge. Deltagaren uttrycker hur effektivisering inom socialtjänsten blir på brukarens bekostnad, vilket innebär att det är brukaren som påverkas om socialtjänsten fokuserar på att effektivisera sitt arbete. Tidigare forskning (Jönsson, 2019, s. 218) har även konstaterat att effektivisering inom socialt arbete får negativa konsekvenser för yrkesrollen, att sitta bakom sitt skrivbord och enbart följa manualer får socialarbetaren att känna sig som en maskin. Att prata om effektivisering är en föreställningsram som alltså får negativa konsekvenser för både socialarbetare och brukare. Vi menar alltså att effektivisering kan ses som en föreställningsram då politiker, genom att använda sin makt, skapat en norm kring hur arbetet bör utföras. Normen i detta fall är att även socialtjänsten bör sträva efter att effektivisera sitt arbete. Som tidigare nämnt har flera deltagare uttryckt en frustration kring att politiker inte har den kunskap som krävs för att kunna fatta välgrundade beslut. Utifrån detta går det att argumentera att politiker inte har kunskaper kring hur effektivisering faktiskt påverkar arbetet, samt möjliga konsekvenser detta kan få för både brukare och socialarbetare.

5.3 Samhällsdebattens påverkan på brukare

Samhällsdebatten och politikens diskurs påverkar inte enbart socialarbetare direkt, utan sätter även starka föreställningsramar för brukare. När medier och politiska utlåtanden ramar in socialtjänsten i termer av bristande kontroll eller hårdare tag, skapas en rädsla och misstro hos de individer som är i behov av stöd. Detta visar ännu en gång på hur politiker och samhällsdebatten, genom hur de använder sig av det diskursiva handlandet, styr hur diskursen uppfattas. Brukare kan därför kliva in i möten med socialarbetare och ha färdiga fördomar och en oro för hur de kommer bli behandlade.

[...] Ja indirekt får man säga att den gör det. Jag skulle inte säga att jag bemöter mina klienter annorlunda utifrån det jag hör i tidningarna, utan jag bemöter dom annorlunda för att de läser samma saker, kommer hit och är oroliga. Så att det blir ju en indirekt effekt, men hade de kommit hit och varit oroliga av andra anledningar eller tyckt att det var jobbigt så hade jag ju också anpassat mig. Men jag tänker att en del av den anledningen till att jag behöver ha det tankesättet som jag behöver ha hänger ihop med det där så att, det blir ju liksom en sekundär effekt av att jag behöver ta hand om och bemöta den oron som folk kommer hit med. (D4)

I ovanstående citat beskriver deltagare 4 hur deltagaren behövt anpassa sitt bemötande mot brukare på grund av den diskurs som förs i media. Deltagaren beskriver hur socialarbetare möter brukare som redan tycker att det är jobbigt att vara i kontakt med socialtjänsten, samt hur den negativa diskursen i media inte hjälper till att dämpa oron.

[...] det speglar ju också klienternas kanske syn på sig själva och det kan i sin tur påverka att man känner skam, man kan känna att man kanske skäms, det är många när dom kommer till våra första besök säger ju det att jag har aldrig behövt söka bistånd och jag skäms så oerhört och det kan ju vara för att samhällsdebatten är rätt tuff och den är rätt rå, så absolut tror jag den kan direkt påverka och spegla sig på klienterna. [...] (D4)

Samhällsdebatten och politiken skapar, genom sitt diskursiva handlande, starka föreställningsramar för hur möten med socialtjänsten ser ut (Svensson, 2019, s. 55). När debatten ramar in socialtjänsten som en hård, kontrollerande eller orättvis myndighet, är det genom dessa glasögon som brukaren tolkar vad socialarbetaren säger och gör (ibid.). Deltagare beskriver sig inte längre bara som handläggare eller stödpersoner, utan också som medlare och förtroendebyggare. Yrkesrollen domineras av att pedagogiskt förklara sina beslut och ständigt "reparera" den bild av socialtjänsten som brukare bär med sig från både traditionell och digital media. Samhällsdebatten gör det dagliga arbetet för socialarbetare tyngre och mer emotionellt krävande. Socialarbetare tvingas lägga extra tid på att motbevisa brukarens fördomar innan det faktiska hjälparbetet kan börja. En deltagare lyfter hur debatten dessutom kan påverka brukaren personligt på grund av den negativa bilden av socialtjänsten. Att vara en av dem som behöver ha kontakt med socialtjänsten kan skapa en skam hos brukare.

[...] och där det slog back ut på oss för att vi hade en familj som där kom in en anmälan om övergrepp mellan syskonen och där dom hade en utländsk bakgrund och där jamen vi satt in en insats under utredningstiden sen träffade vi dom en två gånger och vi tyckte att det kändes bra liksom och sen så över en natt så hade dom flyttat utomlands... när vi då pratar med dom så kommer det ju fram att dom var så rädda att vi skulle ta barnen och hade vi, vi hade liksom inte gått igenom att vi kommer inte placera barnen vi hade inte gått igenom den men vi hade varit väldigt tydliga i att vi vill hjälpa er, vi vill ert barns bästa precis som ni vill, men där dom ändå hade den här rädslan och att den blev så stor att dom flyttade från landet [...] (D3)

Deltagare 3 berättar om hur konsekvenserna av att inte avsätta tid för förtroendebyggande insatser i kontakten med brukare. Deltagaren betonar att handläggningen formellt sätt följde riktlinjer och präglades av yrkesmässig professionalism. Detta visar att de formella rutinerna var otillräckliga eftersom man inte aktivt bemötte samhällsdebattens negativa diskurs som brukaren påverkades av. Analysen synliggör hur samhällsdebattens diskurs kring socialtjänsten formar brukares förväntningar och inställning. Detta skapar en tydlig barriär i

relationen vilket i sin tur begränsar socialarbetarens yrkesutövning och försvårar det praktiska genomförandet av yrkesrollen.

Slutdiskussion

Syftet med vår studie är att fördjupa förståelsen kring socialarbetarens yrkesroll och hur den utövas beroende på diskursen i samhället. Fokuset låg på hur socialarbetare i olika myndigheter uppfattar samhällsdebattens diskurs och huruvida de påverkas av den och om den påverkar yrkesrollens utövande. Genom att intervjua socialarbetare inom olika myndigheter runtom i Skåne fick vi tillgång till en förstahandskälla som kunde skildra det vi ville undersöka.

I förhållande till vår första frågeställning, hur socialarbetare ser på sättet som samhällsdebatten beskriver yrkesrollen, anser socialarbetare att samhällsdebatten och den diskursen som förs är väldigt negativ. Majoriteten av deltagarna anser att samhällsdebatten ökar misstron till socialtjänsten vilket leder till att folk inte söker det stöd som finns för just brukare. Deltagarna beskriver att artiklar och dokumentärer är väldigt vinklade och missvisande. En anledning till detta är hur yrkesrollen och yrkesutövningen omfattas av sekretess. Detta gör att en nyansering saknas och förstärker misstron från brukare för socialtjänsten och socialarbetare som yrkesroll. Socialarbetare och socialtjänsten är maktlösa i förhållande till hur diskursen kan föras. Deltagare berättar att politiken har väldigt lite kunskap kring yrkesrollen och yrkesutövningen. Politiken, enligt socialarbetarna, fokuserar mycket på effektivisering och inte på hur man faktiskt ska utföra arbetet som socialarbetare. Det var märkbart bland deltagare att även om politiken har en sån stor prägling på socialt arbete finns det ingen som hade den kunskap som hade behövts för att deltagarna skulle känna sig hörda.

Studien påvisar att samhällsdebatten och politiken har ett stort inflytande på yrkesrollen och yrkesutövningen vilket besvarar vår andra frågeställning. Ett exempel på detta är hur socialarbetare nu behöver bli medlare och förtroendebyggare. Detta är en direkt konsekvens av hur samhällsdebatten för sin diskurs. På grund av den makt som samhällsdebatten har över diskursen och den maktlöshet som socialarbetare har kring att påverka den anpassas yrkesutövningen. Det finns brister som framkommer när den negativa diskursen påverkar brukares samarbetsvilja och socialarbetarens motivation till sitt arbete. Dels kan detta leda till längre handlägningsprocesser då man i första hand behöver bygga upp förtroendet hos

brukarna. Det kan också öka stress hos socialarbetare då deltagarna beskriver en hopplöshet och meningslöshet när de möts av de artiklar och dokumentärer som reproducerar samhällsdebattens diskurs. Socialarbetare kan komma att behöva ett mer pedagogiskt tillvägagångssätt för att möta den negativa diskursen då det spelar en stor roll i hur villiga brukare att ta emot hjälp.

Studiens omfattning har avgränsats till att belysa socialarbetares upplevelser kring hur yrkesrollen beskrivs i samhällsdebatten och politiken. Resultatet av vår studie stämmer överens med tidigare forskning, däremot har tidigare forskning inte berört den maktaspekt vi valt att fokusera på i vår studie. Tidigare studier kring ämnet har också haft socialarbetare i fokus, det saknas studier och forskning från brukarens perspektiv. Förhoppningen är att studiens analys och resultat kan bidra till att synliggöra och fördjupa förståelsen kring hur diskursen i samhället påverkar socialarbetarens yrkesroll och yrkesutövning. En ökad förståelse kan leda till bättre tillvägagångssätt för socialarbetare samt förbättra brukarens förutsättningar att ta emot hjälp.

Referenslista

Alvehus, J., Eldén, S., Wästerfors, D., & Öhlin, S. (2025). *Metodboken: Att tänka, undersöka, analysera och skriva på samhällsvetenskapliga grunder*. Studentlitteratur AB.

Bryman, A. (2025) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Fjärde uppl. Stockholm: Liber AB.

Idevall Hagren, K & Westberg, G. (2024) *Kritisk diskursanalys - en språkvetenskaplig introduktion*. Lund: Studentlitteratur AB.

Jönsson, J. H. (2019). *Servants of a 'sinking titanic' or actors of change? Contested identities of social workers in Sweden*. European Journal of Social Work, 22(2), s. 212–224.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691457.2018.1529659>

Jörgen, L. (2019a) *Välfärden, samhällskritiken och medierna: – socialarbetares röster i podcaster i socialpolitik och socialt arbete*, Socialvetenskaplig tidskrift, 26(3-4), s. 363–382.

<https://publicera.kb.se/socvet/article/view/51086/40229>

Jörgen, L. (2019b) *The Challenges of Writing Opinion Pieces in Social Work: A National Online Survey of Swedish Social Workers' Experiences of Influencing Public Opinion*, The British Journal of Social Work, 49(6), s. 1395–1414.

<https://academic.oup.com/bjsw/article/49/6/1395/5491607>

Jørgensen, M. W., & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur AB.

Legood, A., Mcgrath, M., Searle, R. & Lee, A. (2016) *Exploring How Social Workers Experience and Cope with Public Perception of Their Profession*, The British Journal of Social Work, 46(7), s. 1872–1889. <https://academic.oup.com/bjsw/article-abstract/46/7/1872/2770738>

Lundin, E. (2008) *Konsten att hitta sin teori*. I: Sjöberg, K. & Wästerfors, D. (red.) *Uppdrag: Forskning – Konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber AB.

Prop. 2025/26:132. *Frihetsberövande påföljder för barn och unga*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2026/02/prop.-202526132>

Rapp, J & Kazmierska, N. (2026, 24 mars) *Unika siffran: 92 tonårsutvisningar på ett år* *Aftonbladets kartläggning om unga som utvisas ensamma – de flesta går på gymnasiet*.

Aftonbladet. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/GxM8Vl/unika-siffran-92-tonarsutvisningar-pa-ett-ar>

Rome, S. H. & Hoechstetter, S. (2010). *Social work and civic engagement: the political participation of professional social workers*. Journal of Sociology & Social Welfare, 37(3), s. 107-130. <https://heinonline-org.ludwig.lub.lu.se/HOL/Page?handle=hein.journals/jrlsasw37&id=491&collection=journals&index=>

Salomonsson, R. (2026, 13 april) *Tusental protesterade mot regeringen: "De här barnen är inga monster"*. Aftonbladet. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/7p7jP3/manifestation-mot-barn-i-fangelse>

Sjöberg, A. (2025, 15 oktober) *Vad är nya SoL värd när politikerna struntar i evidensen?*. Socionomen. <https://socionomen.se/roster/ledare/nya-sol-politiker-lyssnar-inte/?q=roster/ledare/nya-sol-politiker-lyssnar-inte/>

Svensson. P. (2019) *Diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bilagor

Intervjuguide

Samhällsdebatten → debatter i media kopplat till socialtjänsten, den rådande politiken och nya lagar, lagändringar och propositioner som påverkar socialarbetares arbete och yrkesroll.

Politiken → den rådande regeringens arbete (lagar regeringen stiftar och regeringens åsikter kring exempelvis hur arbetet med ungdomskriminalitet bör utföras).

SAMTYCKE

Vi heter Victoria Mattiasson och Tindra Waldenström. Vi är just nu i _____ och ska intervjua _____ för vår studie. Syftet med vår studie "samhällsdebatten och socialarbetarens yrkesroll" är att analysera hur socialarbetarens yrkesroll påverkas av samhällsdebatten och politiken. Vi spelar in intervjun på en diktafon som kommer att anonymiseras senare under transkribering. Inga känsliga personuppgifter kommer att synas i studien. Du har rätt att när som helst avbryta intervjun utan att ge oss en anledning. Samtycker du _____ till denna intervju?

Tema 1 - Anser du att det är viktigt som socialarbetare att följa med i debatten och den politik som råder?

- Har **du** koll på samhällsdebatten och politiken som råder?
- Är du delaktig i debatten?
- Olika sätt att vara delaktig...
- Anser du att det är viktigt att som socialarbetare delta i debatten?

Tema 2 - Vad tycker du att samhällsdebatten och politiken har för syn på socialarbetare och socialtjänsten?

- Upplever du att brukare påverkas av samhällsdebatten och hur de ser på din yrkesroll?
- LVU-kampanjen
- Bidragstak

Hur ser du själv på din yrkesroll?

- Vad anser du att du som socialarbetare har för roll i samhället?
- Vad ska du bidra med?

Tema 3 - Tror du att samhällsdebatten och politiken påverkar socialarbetarens yrkesroll?

- Om ja, på vilket sätt?
- Har du några exempel på en konkret situation där detta skett?
- Om nej, varför anser du det?

Har förändringarna påverkat din yrkesroll?

- Har din yrkesroll förändrats något i takt med de senaste årens politiska beslut?
- Anser du att de senaste årens politiska beslut har påverkat din attityd till yrket som socialarbetare?
- Upplever du att samhällsdebatten påverkar hur du möter brukare?

—

Ta del av arbetet om de vill

Avsluta intervjun

Informationsbrev (kort)

Hej!

Vi är två socionomstudenter från Lunds universitet, Tindra Waldenström och Victoria Mattiasson, som just nu arbetar på vårt examensarbete. Vi söker **en** socialsekreterare inom verksamheten barn och unga samt **en** socialsekreterare från ekonomiskt bistånd att intervjua för vår kandidatuppsats. Vi har det gärna över zoom om det passar er bättre!

Syftet med vår studie är att analysera med hjälp av diskursanalys hur socialarbetarens yrkesroll påverkas av samhällsdebatten och politiken.

För mer information eller frågor, kontakta oss gärna via mail.

Vi ser fram emot att höra från er!

Hälsningar,

Victoria Mattiasson & Tindra Waldenström

Informationsbrev (långt)

Du tillfrågas härmed om du vill delta i studien ***Samhällsdebatten och socialarbetarens yrkesroll***

Vi är två socionomstudenter vid namn Victoria Mattiasson och Tindra Waldenström som studerar på Lunds universitet. Samhällsdebatten och socialpolitiken anser vi är en faktor som påverkar socialarbetarens yrkesroll på olika sätt. Vi vill undersöka just **hur** yrkesrollen påverkas. Den nya socialtjänstlagen och den politik som bedrivs krockar i vissa fall med varandra och vi vill forska mer kring detta och hur socialarbetaren påverkas. Syftet med vår studie är att analysera med hjälp av diskursanalys hur socialarbetarens yrkesroll påverkas av samhällsdebatten och politiken.

För att undersöka detta ämne kommer vi att genomföra en intervjustudie med socialarbetare inom myndigheterna barn och unga samt ekonomiskt bistånd. Dessa intervjuer kommer att spelas in för att undvika missförstånd och för att få en korrekt bild som möjligt av era tankar och upplevelser.

Intervjuerna kommer att vara semistrukturerade med fokus på era upplevelser och tankar kring hur yrkesrollen påverkats av samhällsdebatten och politiken.

Intervjun kommer, om du samtycker, att spelas in och förväntas att ta 30-40 minuter. Vi använder oss av diktafon för att säkerställa säker datahantering. Ditt deltagande är helt frivilligt och du har rätt att avbryta det under hela forskningsprocessen utan att ge en förklaring. Dina personuppgifter kommer att hanteras på så sätt att inga obehöriga får tillgång till dem. Det slutliga arbete som publicerats förblir du självfallet anonym. Även andra uppgifter såsom bostadsort, arbetsplats etc. kommer att ändras eller tas bort för att undvika identifiering.

Vi kommer att dela med oss av vårt arbete innan dess publicering för att minimera missförstånd. Vid fler frågor och funderingar gällande studien kan du ta kontakt med oss eller vår handledare som undervisar på Lunds universitet.

Namn och kontaktuppgifter

Victoria Mattiasson

vi0675ma-s@student.lu.se

0723131730

Tindra Waldenström

ti1714wa-s@student.lu.se

0720232753

Handledare

fay.lundh_nilsson@ekh.lu.se